

CAPITA SELECTA UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET INTERIEUR EN DE KUNSTNIJVERHEID

Prof. dr. Marjan Sterckx

STUDIEHANDLEIDING

Inhoud en opzet
Werkvormen
Programma
Evaluatie
Opdrachten
Studiemateriaal
Contactgegevens
Selectieve bibliografie

INHOUD & OPZET

Het opleidingsonderdeel *Capita selecta uit de geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid* is een jaarlijks onderzoeksseminarie in de master. Het biedt een verdiepende aanvulling op het overzicht geboden in het bachelorvak “Geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid” (A000358). De colleges, excursie(s) en opdrachten betreffen steeds een specifiek aspect van de interieur- en ontwerpgeschiedenis. De klemtoon ligt op de periode na ca. 1750, op België, en op de link met beeldende kunst(enaars). Het thema wisselt jaarlijks, en wordt gekoppeld aan een lopende tentoonstelling of een lopend onderzoeksproject. In academiejaar 2015-16 is dat de tentoonstelling *Design Derby België-Nederland 1815-2015* in het Design museum Gent. De studenten werken in groep en individueel aan een onderzoeksopdracht naar keuze uit enkele opties. Dit jaar betreffen wordt gewerkt over Belgisch design uit de periode 1815-2015, met de klemtoon op de belle époque en het interbellum.

Trefwoorden: Interieur, Kunstnijverheid, Ontwerp, Toegepaste Kunst, Meubel, Kunstobject, Ambacht, Design, Textiel, Mode, België, 19de eeuw, 20ste eeuw

WERKVORMEN

Het betreft geen regulier vak met overwegend hoorcolleges, maar een onderzoeksseminarie, waarin gebruik gemaakt wordt van diverse werkvormen. Het programma bestaat uit 4 **hoorcolleges**, 3 sessies **microteaching** (= studentenpresentaties), 1 **feedbacksessie**, 1 **excursie**, en een **studiedag** met de presentatie van recent wetenschappelijk onderzoek voor een ruimer publiek. Ter voorbereiding van de colleges en verdere verdieping in de materie worden ook leesopdrachten aangeboden (**begeleide zelfstudie**), die stof voor vragen of gesprek kunnen vormen tijdens de colleges, of juist aanvullend daarop werken. De evaluatie voor dit vak gebeurt niet via een examen maar via een permanente evaluatie, aan de hand van enkele opdrachten, die **groepswork**, **veldwerk** en **zelfstandig werk** vereisen.

PROGRAMMA

De colleges gaan door in het tweede semester op **donderdag van 10u tot 12u45u** in **leslokaal 120.015** in de Blandijn. Op do. 5 mei (feestdag) is er geen les.

Hieronder het programma, dat evenwel nog aan wijziging onderhevig is – verifieer steeds of u de laatste versie raadpleegt en check de berichtgeving op Minerva.

Datum	Werkvorm	Inhoud	Zelfstudie/ To do
1: 11/02	Hoorcollege	Inleiding: praktisch + inhoudelijk + voorstelling opdrachten	Inschrijving voor opdracht/ groep tussen 12 en 17 feb. via Minerva
2: 18/02	Excursie F. Huyghens (Design museum Gent) Design museum	Geleid bezoek aan de tentoonstelling <i>Design Derby België-Nederland 1815-2015</i> , Design museum Gent. door curator F. Huyghens Toelichting (in bibliotheek) bij vaste collectie Belgisch design en	http://www.designmuseumgent.be/over-design-derby , http://www.boijmans.nl/nl/7/kalender/calendaritem/1608/design-derby F. Huyghens & M. Simon Thomas, 'Inleiding en verantwoording', en diverse artikeltjes/ capita selecta uit: F. Huygens & M. Simon Thomas, eds., <i>Design Derby</i>

	Gent	bibliotheek/doc.centrum (objectfiches en op kunstenaar) Toelichting bij onderzoeksopdrachten A, B, C en D (Alonso, Hobé, Servranckx en Verbeke)	<i>Nederland België 1815-2015</i> , Rotterdam-Gent, 2015. (verschillende van die teksten bieden ook een noodzakelijke context voor de opdrachten.)
3: 25/02	Hoorcollege prof. dr. W. Adriaenssens (VUB & KMSKG)	Belgisch design 1815-1937, met de focus op art nouveau en art deco. Toelichting bij onderzoeksopdrachten A en B (Alonso en Hobé)	W. Adriaenssens, "Wenen-Brussel: realiteit of mythe? De invloed van de Wiener Werkstätte op de Belgische interieurkunsten", p. 21-45. In: K. Goubert & W. Nys (Red.), <i>Wiener Werkstätte Zilver en Belgisch Zilverdesign</i> (Coll. "Sterckshof Studies" nr. 42), Antwerpen-Deurne. 2010 W. Adriaenssens, 'De interieurkunsten tijdens het Interbellum, p.153-169. <i>Modernisme Art Deco</i> , Brussel. 2004.
4: 3/03	Hoorcollege Dr. K. De Clippel (Mode Museum Hasselt)	Belgische mode (1815-2015): zin of onzin? <u>Opgelet: college opgebouwd op basis van lectuur van de (korte) teksten!</u> Toelichting bij onderzoeksopdracht E (Lauwaert)	Paul G. Van Hecke-Norine, 'La mode en Belgique', <i>L'art vivant</i> , 1 oktober 1927, p. 815. Marguerite Coppens, 'Mode, dit is (niet) Belgisch', in: <i>Mode in België in de 19de eeuw</i> , tent. cat. Brussel (KMKG) 1996, pp. 99-102. Idem, 'De modebladen', in: <i>Mode in België in de 19de eeuw</i> , tent. cat. Brussel (KMKG) 1996, pp. 103-118. Nele Bernheim, 'Maison Norine, Brussels: Belgian avant- garde, c. 1916-1952', in: Nele Bernheim (ed.), <i>Proceedings Symposium 1: Modus operandi. State of affairs in current research on Belgian fashion 18 October 2007</i> , Fashion Museum Province Antwerp, Antwerpen 2008, pp. 17-35. Karen Van Godtsenhoven, 'De geboorte van de Belgische modeavant-garde: doorbraak en carrières van de Antwerpse zes+1', in: <i>The Belgians: an unexpected fashion story</i> , tent. cat. Brussel (Bozar) 2015, pp. 55-72. Véronique Pouillard, 'Mode en luxe in België. Tussen periferie en onafhankelijkheid', in: Hettie Juda (ed.), <i>Delvaux: 1829-2009. 180 jaar Belgische luxe</i> , tent. cat. Antwerpen (ModeMuseum Provincie Antwerpen), pp. 41- 45. Jesse Brouns, 'De Belgische mode bestaat niet', in: <i>The Belgians: an unexpected fashion story</i> , tent. cat. Brussel (Bozar) 2015, pp. 197-210. [Eventueel artikel van Javier Gimono Martinez over Antwerpse mode]
5: 10/03	Microteaching	5 x Studentenpresentaties (per groep, ca. 15') van 1 wetenschappelijke tekst naar keuze, gerelateerd aan je opdracht (ca. 5' feedback)	Deponer de ppt van je presentatie & de pdf van je gekozen tekst vóór 8/03, 22u in de Dropbox op Minerva.
6: 17/03	Hoorcollege dr. D. Huycke (ca. 1u) & dr. K. Wuytens (ca. 1u) (PXL-MAD, onderzoeksgroep Manufacture)	Actuele makers aan het woord: eigen werk en inzichten in relatie tot inspiratiebronnen/ tijdgenoten/...	Zie http://manufacture.be/ , http://www.hildeneven.be/portretten Tbc (Hfst uit Richard Sennet, <i>De ambachtsman...?</i> tekst uit masterstudio?)
7: 24/03	Info- en Feedbacksessie	10-11u (allen): Toelichting (tips & tricks) door dr. Isabelle Van den Broeke (Tempora) over tentoonstellingsconcept en - uitwerking 11-12.45u (per groep): presentatie voorstel(len) voor concept en selectie + mogelijkheid tot het stellen van vragen + feedback door de spreker +	Xxx? Voor het 2 ^{de} deel: vooraf intekenen voor precies uur via Minerva. Breng al uw materiaal mee. (Mogelijk ook F. Huyghens aanwezig)

		docent (15' per groep)	
(di. 12/04, 18u)	Facultatief: Lezing op verplaatsing: Brussel, Japanse ambassade	Lezing door prof. dr. W. Adriaenssens over Japonisme en art nouveau glas tijdens de opening van de kleine tentoonstelling met art nouveau glas uit de Alonso-collectie in de Japanse ambassade)	(m.n. voor de groep die werkt over Alonso-collectie)
8: 14/04 (na Paasv.)	Microteaching	Tussentijdse studentenpresentaties opdracht: toelichting bij concept, voorstel zaalteksten, selectie van de stukken, artikel (5 x 15'/groep; iedereen komt om beurt aan het woord) + feedback	Groepswerk per 4 (op punten) (W. Adriaenssens en mogelijk ook F. Huyghens ook aanwezig.)
9: do. 21/04, 10-16u30	Studiedag (twv 2 colleges) (Het Pand, Onderbergen)	Studiedag Historisch Interieur en Ontwerp	Probeer een vraag te stellen. ☺
28/04, 5/05	Geen college	Werktijd voor de opdracht	
10: do. 12/05	Microteaching	Eindpresentaties opdrachten groepswerk (ca. 20' per groep): ppt-presentatie met toelichting bij concept, zaalteksten, selectie van de stukken, artikel (iedereen komt om beurt aan het woord)	M. Alonso, Bernadette De Loose, en mogelijk ook F. Huyghens en K. De Clippel ook aanwezig. Definitieve indiening dossiers op 24 mei.

EVALUATIE

Voor dit vak is er **geen examen**, maar een **permanente, niet-periodegebonden** evaluatie.

De getoetste **eindcompetenties** zijn de volgende:

- Gevorderde kennis bezitten van specifieke aspecten van de geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid, het design.
- Zelfstandig en in groep onderzoek kunnen uitvoeren naar specifieke aspecten van de geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid, het design.
- Getuigen van een kritische benadering van bronnen.
- Actueel onderzoek over specifieke aspecten van de geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid, het design kunnen presenteren.
- Een concept m.b.t. specifieke aspecten van de geschiedenis van het interieur en de kunstnijverheid, het design kunnen bedenken en uitwerken.

De evaluatie bestaat uit diverse **evaluatievormen** met bijhorende **eindscoreberekening**

- Participatie (10%): aanwezigheid en interactie tijdens de hoorcolleges (o.a. op basis van de verplichte literatuur) en tijdens de studiedag (individueel)
- Presentatie (20%): tijdens de *microteaching*-colleges: presentatie in groep van een tekst en van de eigen onderzoeksresultaten en -voorstellen
- Groepswerk (35%): zie onder
- Zelfstandig werk (individueel) (35%): zie onder

Herkansing in de tweede examenperiode is enkel mogelijk in gewijzigde vorm (te bespreken met de docent).

OPDRACHTEN

Naast het volgen van het programma, wordt van de student ook permanente werkzaamheid verwacht, zowel individueel als in groep. Voor onderstaande opdrachten 2 & 3 zijn de studenten ingedeeld in 1 en dezelfde groep. **Intekening** voor 1 van de groepen/ opdrachten gebeurt via **Minerva tussen 12 en 17 feb. 2016**. In 2015-16 zijn er 14 studenten ingetekend voor dit vak. Er worden **5 groepen** aangemaakt: 4 groepen van 3 studenten en 1 groep van 2 studenten.

- 1) Het doornemen van de **LEESOPDRACHTEN** voorafgaand aan de colleges (zie boven). (individueel) Hierover kunnen vragen gesteld worden tijdens de colleges, in beide richtingen. Nu eens wordt tijdens de colleges verder ingegaan op de inhoud van de teksten, dan weer bieden ze juist complementaire info of achtergrond.
- 2) De **PRESENTATIE** (per groep) tijdens een *microteaching* college (do. 10/03) van de inhoud van een **WETENSCHAPPELIJK ARTIKEL OF BOEKHOOFDSTUK** naar keuze dat direct of indirect verband houdt met uw gekozen onderzoeksproject.
De tekst kan bv. komen uit een wetenschappelijke monografie of bundel (zie o.m. de selectieve bibliografie hieronder), uit de *Gentse Bijdragen tot de Interieurgeschiedenis; Journal of Design History* (print available in UG Bib from 2001-2016; Electronically available from 1988 – 2015); *Journal of Interior Design; Crafts; Ceramics; Journal of Glass Studies*, of een ander wetenschappelijk tijdschrift. (bij twijfel: bespreek met de docent)
U vat de essentie van het artikel of hoofdstuk samen in een Powerpoint-presentatie (met tekst en beeld) van **ca. 15 minuten**. Laad de ppt(x) en de pdf van de gekozen tekst (ingescand of gedownload) op in de Dropbox op Minerva ten laatste op **di. 08/03 om 23u**.
- 3) Het uitwerken en presenteren van een **ONDERZOEKSPROJECT** naar keuze uit 5 opties (zie onder). Deze opdracht omvat groepswork en individueel werk, en houdt in:
 - Individueel/ groepswork: onderzoek in bibliotheken, archieven, musea, documentatiecentra, veldwerk.
 - Groepswork: de ontwikkeling van een concept voor een hypothetische (en potentieel werkelijk te realiseren) dossiertentoonstelling: 1 ruimte, 1 titel.
 - Groepswork: de uitwerking van de tentoonstelling: bepaling en uitwerking van 2 of 3 (// het aantal studenten in de groep) subthemata/onderwerpen/subtitels die ook de zaalteksten vormen, de selectie van in totaal ca. 15 à 25 objecten (wat realistisch haalbaar is), voorstel voor de globale inrichting van de expositieruimte (aankleding, opstelling van de stukken: wat waar)
 - Individueel: ieder groepslid neemt 1 van de gezamenlijk bepaalde subthemata voor zijn/haar rekening en realiseert daarvoor individueel:
 - 1 compacte zaaltekst (ca. 150 woorden, zonder voetnoten)
 - voor de ca. 5 à 10 geselecteerde objecten (voorwerp, meubel, kunstwerk, archiefdocument, foto,...) horend bij dit subthema: een afbeelding voor ieder stuk, met telkens daaronder een volledige identificatie (die ook gebruikt kan worden om als label bij het stuk te hangen/leggen), bevattende: evt. naam ontwerper/kunstenaar, evt. uitvoerder/producent/

fabrikant, evt. titel/benaming/omschrijving, materiaal, (approximatieve) datering, bewaarplaats, evt. inv.nr., iedere andere relevante info. (Voor het project Alonso beschikt het Design museum Gent reeds over labels voor de meeste stukken.)

- een beknopte wetenschappelijke tekst (ca. 5 pagina's, incl. voetnoten) over het subthema (// de zaaltekst, die een synthese is van deze tekst). Deze tekst in artikelvorm is in principe publiceerbaar. Hij is wetenschappelijk verantwoord, logisch opgebouwd, goed geschreven, en bevat gegevens over bv. de algemene en specifieke historische en artistieke context; werkwijze van de ontwerper/uitvoerder/firma/...; productiewijze, evt. distributie, contemporaine receptie/ consumptie; publiciteitskanalen; historiek van de objecten; stijl, evt. iconografie; lokaal, nationaal en/of internationaal vergelijkingsmateriaal, etc.
- **Groepswork:** De teksten van de 2 of 3 studenten worden samengevoegd tot 1 wetenschappelijk artikel (ca. 15 pagina's in totaal + bibliografie en afbeeldingen), waarbij elk individueel geschreven onderdeel zijn eigen *subtitel* en *auteursnaam* draagt (in *bold*). Gezamenlijk wordt gezorgd voor de *inleiding* en het *besluit*, wordt de inhoudelijke *coherentie* en vormelijke *eenvormigheid* van de tekst bewaakt, en eventuele overlap weggewerkt. Achteraan de tekst wordt de *lijst met bronnen en bibliografie* toegevoegd die de referenties van alle bijdragen bevat. Het artikel bevat slechts een selectie van de *afbeeldingen* van de objecten voor de tentoonstelling (ca. 3 à 5 afbn. per persoon, ca. 10 in totaal), namelijk deze die het best de tekst ondersteunen of illustreren. Deze afbeeldingen worden geïntegreerd in de tekst en er wordt naar verwezen in de tekst als (afb. 2), op de relevante plek. Onder de afbeeldingen voorziet u het nummer van de afbeelding en de identificatie. Alles dus zoals in een 'echt' wetenschappelijk artikel of hoofdstuk... Sterke artikels komen in aanmerking om (eventueel na herwerking) voorgesteld te worden voor publicatie in het A2-tijdschrift *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent* (<http://www.mgog.be/>).

Hoe communiceren en aanleveren?

Tijdens het **microteaching**-college van 14/04 presenteren de groepsleden samen hun voorstel voor concept, uitwerking, en geselecteerde stukken a.h.v. een **powerpoint-presentatie** (ca. 15'). Ieder groepslid neemt even het woord.

Finaal wordt **per onderzoeksproject/groep 1 dossier** ingediend, zowel op papier (1 ingebonden bundel met kleurafbeeldingen), als digitaal (1 pdf-bestand dat alles bundelt in de juiste volgorde. Bestandsnaam = achternamen studenten aan mekaar + afgekorte titel project + 2016, bv. JanssensPeetersHermans_Servranckx_2016). Ieder dossier bevat volgende onderdelen, in deze volgorde:

- titelpagina met de titel van uw tentoonstelling, de namen van de studenten uit de groep, academiejaar, UGent-logo, 'Opdracht i.h.k.v. het vak [titel]', naam docent
- een of enkele visuele impressies (1 à 2 pgs.) van de inrichting van de (toegewezen) ruimte (schets, plattegrond, *rendering*,...): waar komen de zaalteksten, welke stukken komen waar, etc. + een suggestie voor de aankleding van de ruimte (bv.

- kleur, wanden, belettering,...) en presentatiewijze van de objecten (bv. vitrines, hoogte, etc.) (groepswerk)
- de 2 of 3 zaalteksten, met telkens daarna de afbeeldingen (grootte ca. halve pagina) van de bijhorende 5 à 10 te tonen objecten met hun identificatie (cf. supra)
 - het wetenschappelijk artikel met de bijdragen van alle studenten (incl. voetnoten, afbeeldingen, bibliografie; cf. uitleg supra)

Dit zijn de **5 onderzoeksprojecten** waaruit gekozen kan worden:

- A. Cristalleries de Val Saint-Lambert: art nouveau, art deco en modernistisch glas** uit de **glascollectie van María Alonso**. Vanaf 8 juli 2016 (opening op 7 juli) zal op een vrij permanente basis een selectie stukken uit de befaamde collectie Alonso (vnl. vazen) tentoongesteld worden in het Design museum Gent, in de Catharinakamer op de 1ste verdieping. Je doet een voorstel (dat gerealiseerd zal worden indien van goede kwaliteit) voor de invulling van die kamer (zie plattegrond), met hoofdzakelijk stukken uit de Alonso-collectie. Zo zijn er o.m. de zogenaamde *oignons de Jemeppe* van het koppel ontwerpers Jeanne Tisehon/Tixehon en Raymond Gevaert (gemaakt in het filiaal te Jemeppe), Van de Veldiaans glas naar ontwerp van hoofdontwerper Léon Ledru (gemaakt in Seraing), alsook art deco en modernistisch glas: ontwerpen en uitvoeringen van Joseph Simon, Charles Graffart, e.a. uit het interbellum. Een aandachtspunt kan de subtiele overgang van art nouveau naar art deco zijn. Aanvullingen uit de vaste collectie van het Design museum Gent (bv. contemporain Frans glaswerk, Lalique, Daum, Baccarat, Leerdam, e.a.) zijn tevens mogelijk. Over de belangrijkste stukken uit de collectie Alonso bestaan reeds twee rijkelijk geïllustreerde publicaties uitgegeven door María Alonso (dochter van de overleden collectioneur), die ter beschikking worden gesteld op de collegeplank voor dit vak in de faculteitsbibliotheek. Ook over de glasfabriek Val Saint-Lambert en over art deco glaswerk van VSL bestaat reeds enige literatuur. Over art nouveau glaswerk, over japonisme in de toegepaste kunsten, en over interbellum glaswerk bestaat een vrij uitgebreide literatuur, evenwel met de focus op Frans art nouveau glas (Daum, Gallé, etc.). Labels voor de objecten zijn reeds voorhanden.
- B. Meubelontwerpen Georges Hobé en Antoine Pompe** Turijn 1902. Tweede fase Belgische art nouveau, aansluitend bij de vormentaal van Henry Van de Velde, invloed Wiener Werkstätte. Over A. Pompe verscheen reeds een monografie: **Aanvulling tekstje door Frank**
U voorziet uw hypothetische dossiertentoonstelling in het Design museum Gent in het Louis XVI-Salon op het gelijkvloers naast de vestiaire (zie plattegrond).
- C. Behangpapier van Victor Servranckx** (Diegem, 1897-Vilvoorde, 1965). Het Design museum Gent heeft zowel ontwerpen als gedrukte fragmenten, zowel modernistisch topwerk als commercieel bloemig maakwerk naar het ontwerp van deze pionier van de avant-gardekunst in België (vooral interbellum). De rest van het archief bevindt zich in het archief van de Centrale Bibliotheek van de KULeuven. **Aanvulling tekstje door Frank**
Voor situering en vergelijking kan gebruik gemaakt worden van de behangpapierendatabank van het KIK: <http://org.kikirpa.be/ppintro/indexnl.html>. U voorziet uw hypothetische dossiertentoonstelling in het Design museum Gent in het Louis XVI-Salon op het gelijkvloers naast de vestiaire (zie plattegrond).

D. **De Gentse meubel- en interieurzaak *Grande Maison de Blanc* (Verbeke)**, gesticht in 1870 en een eeuw actief, tot ca. 1970. Voor de oude periode betreft het onder meer meubels en interieurs in neostijlen (Louis XVI, neorenaissance, en andere), voor de latere periode uiteraard ook recenter meubeldesign (*fifties design*, enz.). De bekende Gentse (interieur)architecten Albert Van Huffel (1877-1935) en Oscar Van de Voorde (1871-1938) voerden omstreeks 1900 interieuroopdrachten uit voor Verbeke, Van Huffel tussen 1896 en 1903. Aanleiding voor de oefening is de overdracht van archief van het Design museum Gent en van de Heemkundige en Historische Kring Gent KBOV (Koninklijke Bond der Oost-Vlaamse Volkskundigen) naar het Stadsarchief van Gent (De Zwarte Doos). Het materiaal Verbeke bevat vnl. tekeningen, ontwerpschetsen en foto's van meubels en interieurs (eigen productie alsook inspiratiebronnen), alsook enige andere archiefstukken. Het opzet is een eerste beeld te geven van het functioneren, de productie, distributie en consumptie van deze meubel- en interieurzaak tijdens de hele of een specifieke periode. Het kan interessant zijn voor het oude luik om dit materiaal te vergelijken met platenalbums met meubels en interieurs aanwezig in het Design museum Gent.

Met het materiaal van de KBOV werd eerder al een kleine tentoonstelling gemaakt in het Huis van Alijn. Hierover verscheen een beknopt artikel: Freya Vancraeynest en Brysse, Adrien, 'Grootmoeders salon herleeft', tentoonstelling KBOV-Erfgoeddag 2015, Thema 'Erf!', in: *Van Mensen en Dingen*, 14:1 (2016). (zie Minerva) Over Belgische of Gentse meubelzaken of over Belgisch neomeubilair bestaat nog amper literatuur, dus het betreft grotendeels pionierswerk. Over de interieurontwerpen van Oscar Van de Voorde werd in 2014 een masterproef gemaakt bij prof. Anna Bergmans door Thomas De Keere. Zie over Van de Voorde bv. ook A. Demey, *Oscar Van de Voorde, architect (1871-1938)*, Gent, 1997. Het archief Van Huffel in het Design museum Gent wordt thans gedigitaliseerd door Emma Schiltz. De publicaties *Bouwen aan een nieuwe thuis* en *Lessen in goed wonen* van resp. Sofie De Caigny en Fredie Floré behandelen de wooncultuur in het interbellum en de jaren 1940-1950 en bevatten ook talrijke referenties naar literatuur en bronnen. Zij gebruikten als bron voor hun studie o.m. het archief van de Gentse meubelmakerij Van Den Berghe-Pauvers, die zich o.m. specialiseerden in het zgn. 'sociaal meubel' in de jaren 1950 en '60, wat nuttig kan zijn als vergelijkingsmateriaal en context.

U voorziet uw tentoonstelling voor het Design museum Gent in de kamer op het gelijkvloers naast de vestiaire (met wanddecoratie en schouwmantel met spiegel). Er zijn ook mogelijkheden voor een beperkte publicatie in ArchiefLink, de nieuwsbrief van het Stadsarchief.

Contactpersonen zijn Pieter-Jan Lachaert (Stadsarchief De Zwarte Doos), Eva Van Regenmortel (CVAA: Centrum Vlaamse Architectuurarchieven), Adrien Brysse (KBOV), en Frank Huyghens (Design museum Gent).

E. **De Gentse modeontwerpster en modeboetiek-uitbaatster Yvette Lauwaert** (° Melle, 1939). Een onderzoeksproject over de rol van Yvette Lauwaert als pionier in de Belgische modegeschiedenis, tussen Norine in de jaren 1920 en de latere 'Antwerpse zes' (vanaf 1982). Lauwaert, opgeleid in 'snit en naad' en als regentes plastische kunsten, maakte naam als modeontwerpster vanaf de jaren 1960. Een belangrijke inspiratiebron was de modescène in Londen in de jaren 1960. Ze doceerde

ook mode in het hoger onderwijs, en opende in 1969 opende haar eerste modeboetiek, waar ze gedurende 40 jaar eigen ontwerpen en stukken van andere, internationale ontwerpers verkocht. Ze staat bekend om haar gebruik van zijde en linnen, en om haar artistieke modeshows. Kunst en mode staan voor haar heel dicht bij mekaar. Zij bereidt sinds lang een boek voor over haar werk, waarin de resultaten van dit project mogelijk een plaats kunnen krijgen. Tevens kan het materiaal mogelijk gebruikt worden voor een toekomstige dossiertentoonstelling (in het Mode Museum Hasselt, of Design museum Gent). U voorziet nu uw hypothetische dossiertentoonstelling in het Design museum Gent in de kamer op het gelijkvloers naast de vestiaire (met wanddecoratie en schouwmantel met spiegel).

Goede vertrekpunten zijn de catalogus die verscheen n.a.v. de tentoonstelling *Artistieke textielcreaties van Yvette Lauwaert* in 1979 in het toenmalig Museum voor Sierkunst (thans Design museum Gent) (op de collegeplank bij dit vak in de Universiteitsbib), en de masterthesis die Laurence Beyaert (die zelf ook mode ontwerpt en een boetiek heeft op de Vrijdagmarkt) in 2006 aan de UGent schreef over *Twee pioniers in de Belgische mode: Norine en Yvette Lauwaert* (promotor prof. Anna Bergmans). Lauwaert, woonachtig in Gent en Etikhove (atelier; plaats waar overigens Elisabeth De Saedeleer een ambachtelijke tapijtweverij en -knoperij had), kan bezocht en geïnterviewd worden, en beschikt zelf over heel wat relevant materiaal, waaronder ontwerptekeningen, modellen, foto's, kledingstukken, persartikelen, modetijdschriften, uitnodigingen, enz.

Deadline voor indiening van de projecten is **24 mei 2016** op het secretariaat Kunstwetenschappen (aftekenen). Wie dat verkiest, mag zijn opdracht ook reeds indienen tijdens het laatste college.

STUDIEMATERIAAL

Het aangeboden studiemateriaal bestaat uit:

- Deze studiehandleiding met info
- Handouts van de in de hoorcolleges gehanteerde diapresentaties. Deze worden aangeboden als pdf via Minerva, zo mogelijk de avond voor ieder college. Bij voldoende interesse kan overwogen worden om deze, tesamen met de teksten, ook te laten bundelen als syllabus via Academia Press.
- Reader: teksten voor de leesopdrachten uit diverse boeken en tijdschriften, aansluitend bij de colleges. Deze teksten worden aangeboden als pdf op Minerva, en eventueel tevens gedrukt en gebundeld als reader via Academia Press. Meer info via Minerva.

CONTACTGEGEVENS

- Marjan.Sterckx@ugent.be (titularis), kantoor 120.032 in het Technicum, Blok 4, 2de verd. (Vakgroep Kunst-, Muziek- & Theaterwetenschappen)

- jozefien.feyaerts@ugent.be en ruth.hommelen@ugent.be (assistenten – met dra. Ruth Hommelen mag steeds ook een individuele afspraak worden gemaakt voor vragen van meer algemeen methodologische aard)
- Specifieke contactpersonen voor de opdrachten (spaarzaam te gebruiken, en steeds duidelijk verwijzend naar dit vak!):
 - o Design museum Gent: frank.huyghens@stad.gent, bernadette.deloose@stad.gent
 - o María Alonso: mariaalonsopv@yahoo.fr
 - o VAI: eva.vanregenmortel@vai.be
 - o Yvette Lauwaert: arttrack@base.be

SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE

INTERIEUR EN MEUBEL (met dank aan prof. em. dr. Anna Bergmans)

- Joanna Banham, *Encyclopedia of Interior Design* (Taylor & Francis, 2015).
- Corky Binggeli, *Interior Design: A Survey* (Wiley, 2007).
- Robbie G. Blakemore, *History of Interior Design and Furniture: From Ancient Egypt to Nineteenth-Century Europe* (Wiley, 1997).
- Willemijn C. Fock, ed., *Het Nederlandse Interieur in Beeld 1600-1900* (Zwolle, 2001).
- Buie Harwood, Bridget May, en Curt Sherman, *Architecture and Interior Design: An Integrated History to the Present* (Pearson Prentice Hall, 2012).
- Jeannie Ireland, *History of Interior Design* (Bloomsbury Academic, 2008).
- John Pile, en Judith Gura, *A History of Interior Design* (Laurence King, 2013).
- Mario Praz, *An Illustrated History of Interior Decoration: From Pompei to Art Nouveau* (Londen, 1983).
- *Achter gesloten deuren. Bronnen voor interieurhistorisch onderzoek 1800-1950. Jaarboek van het Cuypergenootschap*, Rotterdam, 2000. [L70]
- ARIES Philippe, DUBY Georges (dir.), *Histoire de la vie privée. Tome 4, De la Révolution à la Grande Guerre*, Paris, Editions du seuil, 1987.
- ATGET, Eugène, *Intérieurs Parisiens, Photographies*, Paris, Musée Carnavalet, 1982 [catalogue de l'exposition : Eugène Atget 1857-1927, Intérieurs Parisiens, Photographies Paris, Musée Carnavalet, 19/10/1982 – 21/11/1982].
- BAETENS R., BLONDE B. (eds.), *Nouvelles approches concernant la culture de l'habitat. Colloque international, Université d'Anvers 24-25.10.1989*, Turnhout, 1991. [L70]
- BAYER P., *Art deco interiors. Decoration and design classics of the 1920s and 1930s*, Londen, 1997. [L70]
- BEARD G., *The National Trust book of the English house interior*, Harmondsworth, 1990.
- BENKER G., *Bürgerliches Wohnen. Städtische Wohnkultur in Mitteleuropa von der Gotik bis zum Jugendstil*, München, 1984.
- BERGVELT E., VAN BURKOM F., GAILLARD K. (red.), *Van neorenaissance tot postmodernisme: 125 jaar Nederlandse interieurs 1870-1995*, Rotterdam, 1996. [L70]
- BLAKEMORE R., *History of interior design and furniture from ancient Egypt to 19th-century Europe*, New York, 1997. [L70]
- CALLOWAY S., *Twentieth century decoration. The domestic interior from 1900 to the present day*, Londen, 1988.
- DE REYNIES N., *Le mobilier domestique; vocabulaire typologique*, 2 dln., Parijs, 1992. [L70] (Een standaardwerk voor de terminologie van het meubilair)
- DE VIDOVICH S., *Styles d'intérieur. Les arts décoratifs de la renaissance à nos jours*, Parijs, 1997. [L70]

- DEBRABANDERE P., *Franse-stijlinterieurs in Kortrijk (Verhandelingen uitgegeven door de Leiegouw, 11)*, Kortrijk, 1990. [L70]
- DE JONG J. e.a; (red.), *Wooncultuur in de Nederlanden 1500-1800 (Nederlands kunsthistorisch jaarboek, 51)*, Zwolle, 2001. [L70]
- *Deuren en poorten. Zeven eeuwen techniek en esthetiek*, Gent, 1995. [L70]
- Jason Edwards & Imogen Hart, eds, *Rethinking the interior, c. 1867-1896. Aestheticism and Arts and Crafts*, 2010.
- ELEB-VIDAL M., *Architecture de la vie privée: Maisons et mentalités XVIIe-XIXe siècles*, Brussel, 1989. [L70]
- ELEB M., DEBARRE A., *L'invention de l'habitation moderne. Paris 1880-1914*, Parijs, 1995. [L70]
- FOCK C.W. (red.), *Het Nederlandse interieur in beeld 1600-1900*, Zwolle, 2001. [L70]
- FUHRING P., EGGINK R., *Binnenhuis-architectuur in Nederland 1900-1981. Een geschiedenis van interieurarchitectuur*, 's Gravenhage, 1981.
- *Gentse Bijdragen tot de Interieurgeschiedenis* [L70]
- GERE C., *L'époque et son style: la décoration intérieure au XIXe siècle*, Parijs, 1989. [L70]
- GRIJZENHOUT F., VAN TUYL VAN SEROOSKERKEN C., *Edele eenvoud: Neo-classicisme in Nederland 1765-1800*, Zwolle, 1989. [L70]
- GUILLAUME J., *Architecture et vie sociale. L'organisation intérieure des grandes demeures à la fin du moyen âge et à la renaissance*, Parijs, 1994.
- HEYMANS V., *Les dimensions de l'ordinaire. La maison particulière entre mitoyens à Bruxelles, fin XIXème - début XXème siècle*, Parijs, 1998. [L70]
- HUISMAN J., CIERAAD I., GAILLARD K., VAN ENGELSDORP GASTELAARS R., *Honderd jaar wonen in Nederland. 1900-2000*, Rotterdam, 2000. [L70]
- HINZ S., *Innenraum und Möbel von der Antike bis zur Gegenwart*, Berlijn, 1976.
- JANSE H., *Trap en trede. Houten trappen in Nederland. Een bouwhistorische beschouwing*, Zeist-Den Haag, 1995. [L70]
- KLEP P.M.M. e.a. (eds.), *Wonen in het verleden 17e-20e eeuw. Economie, politiek, volkshuisvesting, cultuur en bibliografie*, Amsterdam, 1987.
- LAAN B., BIERENBROODSPOT J., SMIT J., SMIT E.(red.), *Het Nederlandse interieur 1800-2000 (Jaarboek De Sluitsteen, 2000)*, Rotterdam, 2000. [L70]
- LOUGHMAN J., MICHAEL MONTIAS J., *Public and Private Spaces. Works of Art in Seventeenth-Century Dutch Houses*, Zwolle, 2000. [L70]
- LUNSINGH SCHEURLEER T.H., *Van haardvuur tot beeldscherm. Vijf eeuwen interieur- en meubelkunst in Nederland*, Leiden, 1961.
- MAGNANI F., *Meubles et intérieurs rustiques. Anciens et modernes*, Parijs, 1966. [L70]
- MONTIJN I., *Huis en haard*, Amsterdam, 2001. [L70]
- *M&L. Monumenten, Landschappen en Archeologie* (tijdschrift met veel aandacht voor het interieur; verschijnt tweemaandelijks sedert 1982). [L70]
- PAGE M., *Historic houses restored and preserved*, New York, 1979. [L70]
- PARISSIEN S., *Adam style*, Londen, 1996. [L70]
- PARISSIEN S., *Interiors. The home since 1700*, Londen, 2009. [in bestelling]
- PRAZ M., *An illustrated history of interior decoration: from Pompei to art nouveau*, Londen, 1983. [L70]
- PRAZ M., *Huis van het leven*, Amsterdam, 1992. [L70]
- *Een remarquabel ambelissement. Gentse wooncultuur in Mozarts tijd*, Gent, 1991. [L70]
- *Rijke vorm en bonte kleur in 't Antwerps burgerinterieur omstreeks 1585*, Antwerpen, 1985. [L70]
- ROTTIER H., *Onderdak: 5000 Jaar wonen in de Lage Landen*, Leuven, 1988. [L70]
- ROUX S., *La maison dans l'histoire (L'Aventure humaine)*, Parijs, 1976. [L70]
- Yves SCHOONJANS, 'Au bonheur des dames. Vrouw, smaak en het burgerlijk interieur in de 19de eeuw', *De zij-kant van de architectuur Tijdschrift voor Vrouwenstudies*, 18, 21997, 136-152.
- SCHULZE S., *Innenleben. Die Kunst des Interieurs. Vermeer bis Kabakov*, Frankfurt, 1998.

- SCOTT K., *The Rococo interior: decoration and social spaces in early eighteenth-century Paris*, New Haven, 1995. [L70]
- SITWELL S., *Great houses of Europe*, Londen, 1961. [L70]
- SLUYTERMAN K., *Huisraad en binnenhuis in Nederland in vroegere eeuwen*, 's Gravenhage, 1979 (anastatische herdruk 's Gravenhage, 1947). [L70]
- THORNTON P., *Authentic decor. The domestic interior 1620-1920*, Londen, 1984, 1993². [L70]
- THORNTON P., *Seventeenth-century interior decoration in England, France and Holland*, New Haven, 1990. [L70]
- *Thuis in de late middeleeuwen. Het Nederlands burgerinterieur 1400-1535* (tent.cat.), Zwolle, 1980.
- VAN BURKOM F., e.a. (red.), *Leven in toen. Vier eeuwen Nederlands interieur in beeld*, Zwolle, 2001. [L70]
- VAN VOORST TOT VOORST J. M. W., *Tussen Biedermeier en Berlage. Meubel en interieur in Nederland 1835-1895*, Amsterdam, 1992. [L70]
- *Vensters. Zeven eeuwen techniek en esthetiek*, Gent, 1993. [L70]
- WILKIE A., *Biedermeier*, New York, 1992. [L70]
- *Wonen in Arcadië. Het interieur van Nederlandse kastelen en buitenplaatsen* (tent. cat.), 's Hertogenbosch, 1998. [L70]
- *De woonstede door de eeuwen heen* (tijdschrift met veel aandacht voor het interieur; verschijnt sedert 1969). [L70]
- WEYNS J., *Volkshuisraad in Vlaanderen*, Beerzel, 1999. [L70]

Behangselpapier

- APPUHN H., v. HEUSINGER C., *Riesenhholzschnitte und Papiertapeten der Renaissance*, Unterschneidheim, 1976.
- *Achter het behang. Vierhonderd jaar wanddecoratie in het Nederlandse binnenhuis*, Amsterdam-De Bilt, 1991. [L70]
- ENTWISLE, E.A., *The book of wallpaper: a history and an appreciation*, Londen, 1954. [L70]
- HARMANNI R., *Papieren behang: een rijke geschiedenis*, Utrecht, 2009 [L 70]
- HOSKINS L. (ed.), *The papered wall. The history, patterns and techniques of wallpaper*, Londen, 1994. [L70]
- JACQUE B., *Les papiers peints en arabesques de la fin du XVIIIe siècle*, Parijs, 1995.
- NOUVEL O., *Papiers peints français 1800-1850*, Fribourg, 1981. [L70]
- OLLIGS H. (ed.), *Tapeten. Ihre Geschichte bis zur Gegenwart*, 3 dln., Braunschweig, 1969-1970.
- OMAN C.C., HAMILTON J., *Wallpapers. A history and illustrated catalogue of the collection of the Victoria and Albert Museum*, Londen, 1982.
- POULAIN N., *Belgisch behangselpapier uit het interbellum*, Gent, 1996. [L70]
- *Stemmen uit het behang. Vier eeuwen geschiedenis van het behang*, Brussel, 1997. [L70]
- TEYNAC F., NOLOT P., VIVIEN J.-D. , *Le monde du papier peint*, Parijs, 1981.
- THÜMMLER S., *Die Geschichte der Tapete. Raumkunst aus Papier*, Kassel, 1998. [L70]
- THÜMMLER S., *Tapetenkunst. Französische Raumgestaltung und Innendekoration von 1730-1960*, Wolfratshausen, 2000. [L70]
- *Tussen plafond en plint. Cultuurgeschiedenis van het behang*, bijzonder nummer van *Volkskultuur*, jg. 9, nr. 1, 1992, met volgende bijdragen: p. 5-17: M. Knuyt, *Papier op de muur. Een inleidende verkenning*; p. 39-53: P. Maclot, *Plafonds versieren met fraaie papieren. Een renaissancistisch behanggebruik*; p. 54-84: M. Groot, *'In behangselpapieren'. Het populariseren van behang*; p. 85-100: J. P. P. Heesters, *Behangtrends na 1945. Van zakelijkheid naar romantiek*; p. 101-104: M. Knuyt, *Bibliografie geschiedenis van het behang*.

Gouldleder

- KOLDEWEIJ E., *Reliefs in goud. Gouldleerbehang van de zestiende tot de achttiende eeuw*, in *Tussen plafond en plint. Cultuurgeschiedenis van het behang*, bijzonder nummer van *Volkskultuur*, jg. 9, 1, 1992, p. 18-38.

- Het tijdschrift *Monumenten en Landschappen*, jg. 11, 6, 1992 was integraal aan goudleder gewijd, p. 8-32: E. Koldewey, 'Het gouden leer'; p. 33-46: A. Bergmans en E. Koldewey, *Inventaris van het 17de- en 18de eeuwse goudleder in Vlaanderen*; p. 47-54: J. Wouters, *Opbouw en analyse van leder: een uiteenzetting voor een beter begrip van conservatorische problemen en ingrepen*; p. 55-61: A. Peckstadt, L. Watteeuw en J. Wouters, *Conservering van het goudlederbehang van de dekenij van Zele*; p. 62: *Beter voorkomen dan genezen. Richtlijnen voor de bewaring van goudleder*. [L70]
- SCHOLTEN F. (red.), *Goudleer Kinkarakawa. De geschiedenis van het Nederlands goudleer en zijn invloed in Japan*, Zwolle, 1989. Met bijdragen van E. F. Koldewey, I. Tanaka-van Daalen, H.A.B van Soest, Y. Kume en M. Morishita. [L70]

Kleur

- BRISTOW I.C., *Architectural colour in British interiors 1615-1840*, New Haven-Londen, 1996. [L70]
- BRISTOW I.C., *Interior house-painting colours and technology 1615-1840*, New-Haven-Londen, 1996.
- DE HEER J. (ed.), *Kleur en architectuur*, Rotterdam, 1986.
- BERGHUIS J., *De Quintessentiële Academie. Hout- en marmerimitaties*, in *Schilder en Verfkunst*, 's Gravenhage, 1992, p. 93-176. [L70]
- *Een kleurrijk verleden. Kleur, versieringen en materiaal-imitaties in historische binnenruimtes (Themadag Centraal Laboratorium voor Onderzoek van Voorwerpen van Kunst en Wetenschap, 25, 1996)*, Amsterdam, 1996. [L70]
- *Kleurtoepassingen in het interieur*, bijzonder nummer van *Jong Holland*, jg. 11, 2, 1995.
- SIMIS L., *Grondig onderwijs in de schilder- en verw-kunst*, bewerkt en aangevuld door JANSE H., in *Schilder- en verfkunst*, Zeist-'s Gravenhage, 1992, p. 11-90. [L70]
- *Von Farbe und Farben. Albert Knoepfli zum 70. Geburtstag (Veröffentlichungen des Instituts für Denkmalpflege an der Eidgenössischen Technischen Hochschule Zürich, 4)*, Zürich, 1980.

Sanitair

- LAMARCQ D., *Het latrinaire gebeuren. De geschiedenis van het W.C.*, Gent, 1993. [L70]
- PARENT W., *Sanitair, een historisch overzicht*, Delft, 1987.
- RODING J., *Schoon en net. Hygiëne in woning en stad. De cultuurgeschiedenis van bad en toilet*, Den Haag, 1986.
- WRIGHT L., *Clean and decent. The fascinating history of the bathroom and the watercloset*, Londen, 1960 en 1984. [L09.KOO54]

Sluitwerk

- EVERAERT G., *Meesterlijke sloten à l'Englesse van het Hotel d'Hane Steenhuyse in Gent*, in *M&L. Monumenten en Landschappen*, 20/5, 2001, p. 6-18. [L70]
- MEINDERSMA K.T., *Achter slot en grendel*, Zeist-Den Haag, 1994.
- DECLERCQ R., LEM J., VANLOOKE D., *Open of dicht. Geschiedenis van sleutel en slot*, Brugge, 1998 [L70]

Spiegels

- FOCK C.W., *Spiegeling in het interieur. Een nieuwe mode in de zeventiende en achttiende eeuw*, in BREDERO N.J. e.a., *Oog in oog met de spiegel*, Amsterdam, 1988, p. 66-82.
- COURAGE S.R.G., *Spiegel. Spiegelgalerieën, -kabinette, Hand- und Wandspiegel*, Tübingen, 1985.
- Jana WIJNSOUW, 'Reflecties over reflecties: de spiegel in het negentiende-eeuwse kunstenaarsatelier', *Gentse Bijdragen tot de Interieurgeschiedenis*, 2015, pp.

Stucwerk (zie ook: Plafond)

- McDONNELL J., *Irish eighteenth-century stuccowork and its European sources*, Dublin, 1991.
- FRELING W. V. J., *Stucwerk in het Nederlandse woonhuis, uit de 17e en 18e eeuw. Een onderzoek naar het materiaalgebruik, de vormgeving en verspreiding van stucwerk uit de 17e en 18e eeuw in het Nederlandse woonhuis*, Leeuwarden-Mechelen, 1996². [L70]

- KOLDEWEIJ E. (red.), *Stuc. Kunst en techniek*, Zwolle, 2010. [L70]
- RINN B., *Italienische Stukkateure zwischen Elbe und Ostsee. Stuckdekoration des Spätbarock in Norddeutschland und Dänemark (Bau + Kunst. Schleswig-Holsteinische Schriften zur Kunstgeschichte, 1)*, Kiel, 1999.
- VIERL P., *Putz und Stuck. Herstellen. Restaurieren*, München, 1984.

Tegel

- BAECK M., *De schoonheid van het materiaal. Belgische vloer- en wandtegels in het interbelluminterieur*, in *Gentse Bijdragen tot de interieurgeschiedenis*, 35, 2006, p. 127-158. [L70]
- BAECK M., LEJON H., *Vloertegelfabriek Emmanuel Rottiers te Tisselt-Willebroek in de context van de Belgische cementtegelandustrie*, in *M&L. Monumenten en Landschappen*, 17/6, 1998, p. 23-54. [L70]
- BAECK M., VERBRUGGE B., *De Belgische art nouveau en art deco wandtegels 1880-1940 (M&L cahier, 3)*, Brussel, 1996. [L70]
- PLUIS J., *De Nederlandse tegel. Decors en benamingen 1570-1930*, Leiden, 1997. [L70]

Verlichting/verwarming

- BOURNE J., BRETT V., *Lighting in the domestic interior, renaissance to art nouveau*, Londen, 1991.
- DILLON M., *Artificial Sunshine. A social History of Domestic Lighting*, Londen, 2002 [L70]
- LOMAX J. e.a., *Country house lighting (Temple Newsam country house studie, 4)*, Leeds, 1992.
- PLETTENBURG M., *Licht in huis. Kienspaan-kaars-olielamp*, Arnhem, 1968.
- STOKROOS M., *Verwarmen en verlichten in de 19de eeuw*, Zutphen, 2001. [L70]

Vloer

- CNUUDE C., HAROTIN J.-J., MAJOT J.-P., *Stenen en marmers van Wallonië*, Brussel, 1988. [T72.69.1.2CNUD.1990]
- FAWCETT J. (ed.), *Historic Floors. Their History and Conservation*, Oxford, 1998. [L70]
- KIER H., *Schmuckfußböden in Renaissance und Barock*, München, 1976.
- KOLDEWEIJ E. (red.), *Over de vloer, met voeten getreden erfgoed*, Zwolle, 2008 [L70]
- *Linoleum. History, design, architecture, 1882-2000*, Ostfildern-Ruit, 2000. [L70]
- NICKL P. (ed.), *Parkett. Historische Holzfußböden und zeitgenössische Parkettkultur*, München, 1995. [L70]
- VAN CAUWENBERGH I., *De Belgische parketindustrie in de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw: historiek en materiële sporen*, in *M&L. Monumenten en Landschappen*, 17/3, 1998, p. 6-55. [L70]
- WIHR R., *Fußböden: Stein, Mosaik, Keramik, Estrich. Geschichte, Herstellung, Restaurierung*, München, 1985.

Wand- en plafonddecoratie (zie ook kleur, behangselpapier)

- EICKHOLTER M., HAMMEL-KIESOW R. (eds.), *Ausstattungen Lübecker Wohnhäuser. Raumnutzungen, Malereien und Bücher im Spätmittelalter und in der frühen Neuzeit (Häuser und Höfe in Lübeck, 4)*, Neumünster, 1993. [L70]
- DUMAS C. (red.), *In helder licht. Abraham en Jacob Van Strij. Hollandse meesters van landschap en interieur omstreeks 1800*, Zwolle, 2000. [L70]
- GROTE R.-J., KÖNIGFELD P. (eds.), *Raumkunst in Niedersachsen. Die Farbigkeit historischer Innenräume. Kunstgeschichte und Wohnkultur*, München, 1991.
- HEESTERS J.P.H., *De geschiedenis van de wandbespanning in Nederland*, Delft, 1988.
- KOLDEWEIJ E.F., *Wandbekleding in de 17de en 18de eeuw*, in *Achter het behang. Vierhonderd jaar wanddecoratie in het Nederlandse binnenhuis*, Amsterdam-De Bilt, 1991, p. 13-37. [L70]

Ornament

- EVANS J., *Pattern. A study of ornament in Western Europe, 1180-1900*, 2 dln., Oxford, 1931, reprint 1976.
- FUHRING P., *Design into art. Drawings for architecture and ornament. The Lodewijk Houthakker collection*, Den Haag, 1989. [T72.72.03.4HOUT.1989.72.03]
- GABRIËLS J., *Het Nederlandse ornament in de renaissance*, Leuven, s.d. [T.72.72.03.4GABR1985]

- IRMSCHER G., *Kleine Kunstgeschichte des Europäischen Ornaments seit der frühen Neuzeit (1400-1900)*, Darmstadt, 1984.

Terminologie

- CALLOWAY S., *The elements of style: an encyclopedia of domestic architectural details*, Londen, 1991. [L70]
- CHADENET S., *Tous les styles. Du Louis XIII à l'art déco*, Parijs, 1981. [L70]
- DE REYNIES N., *Principes d'analyse scientifique. Le mobilier domestique. Vocabulaire typologique*, 2 dln., Parijs, 1992. [L70]
- HASLINGHUIS E.J., JANSE H., *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, Leiden, 1997. [L70]; uitg. 2001 [L70]
- KOCH W. KOTTING G., *Termen en begrippen in de bouwkunst*, Amsterdam-Antwerpen, 1971. [L70]

Stijl

- BARRIELLE J.-F., *Le style empire (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1982. [L70]
- BAYARD E., *Le style renaissance (L'art de Reconnaître Les Styles)*, Parijs, s.d. [L70]
- BAYARD E., *Le style Louis XIII (L'art de Reconnaître Les Styles)*, Parijs, s.d. [L70]
- BAYARD E., *Le style Louis XIV (L'art de Reconnaître Les Styles)*, Parijs, s.d. [L70]
- BAYARD E., *Le style empire (L'art de Reconnaître Les Styles)*, Parijs, s.d. [L70]
- BAYARD E., *Le style moderne (L'art de Reconnaître Les Styles)*, Parijs, s.d. [L70]
- CHRIST Y., *L'art au 19e siècle. T. 1-2 (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1961-1962. [L70]
- CLOUZET H., *Le style Louis-Philippe-Napoléon III (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1939. [L70]
- DACIER E., *Le style Louis XVI (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1939. [L70]
- DEBRABANDERE P., *Franse-stijlinterieurs in de 18de eeuw en het Empire in Kortrijk*, Kortrijk, 1990. [L70]
- DUCHER R., *Caractéristique des styles. 410 sujets de styles*, Parijs, 1963. [L70]
- DU COLOMBIER P., *Le style Henri IV-Louis XIII (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1941. [L70]
- FRANCASTEL P., *Le style empire (du directoire à la restauration) (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1939. [L70]
- GEBELIN F., *Le style renaissance en France (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1942. [L70]
- LEVECHE A., *Les styles anglais. Des origines à 1660 (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1947. [L70]
- LEVECHE A., *Les styles anglais. De 1660 à 1830 (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1947. [L70]
- *La renaissance italienne (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1966.
- *La renaissance française (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1953. [L70]
- RETTELBUSCH E., *Stilhandbuch: Ornamentik, Möbel, Innenausbau von den ältesten Zeiten bis zum Biedermeier*, Stuttgart, 1954. [L70]; uitg. 1974 [BIB.N053683]
- SPELTZ A., *The styles of ornament (Dover Pictorial Archives)*, New York, 1959. [L70]
- *Le style Louis XIII (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1966. [L70]
- *Le style Louis XIV (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1962. [L70]
- *Le style Louis XV (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1966. [L70]
- *Le style Louis XVI (Grammaire des Styles)*, Parijs, 1968. [L70]
- VERLET P., *Le style Louis XV (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1942. [L70]
- WEIGERT R.-A., *Le style Louis XIV (Arts, Styles et Techniques)*, Parijs, 1941. [L70]

II. KUNSTNIJVERHEID EN DESIGN (wordt nog aangevuld...)

- *Journal of design history*, Published by Oxford University Press. Print available from 2001-2015 (current); Electronically available from 1988 - 2015
- Glenn Adamson, Giorgio Riello en Sarah Teasley, *Global design history*, New York, Routledge, 2011.
- Werner Adriaenssens and Raf Steel, *De Wolfers dynastie: van Art Nouveau tot Art Deco*, 2006.

- Werner Adriaenssens, 'Wenen-Brussel: realiteit of mythe? De invloed van de Wiener Werkstätte op de Belgische interieurkunsten', In: Ko Goubert and Wim Nys, eds, *Wiener Werkstätte Zilver en Belgisch Zilverdesign*, Antwerpen-Deurne, 2010, 21-45
- Sandra Alföldy and Janice Helland, *Craft, Space and Interior Design, 1855-2005*, 2008.
- Martin Battersby, *The Decorative Twenties*, New York, 1969.
- François Blanchetière & William Saadé, *Rodin - Les Arts décoratifs*, 2009.
- Jason T. Busch and Catherine L. Futter, eds, *Inventing the Modern World: Decorative Arts at the World's Fairs, 1851-1939*, New York, 2012.
- Anthea Callen, *Angel in the studio: women in the Arts and Crafts Movement, 1870-1914*, London, 1979.
- Hazel Conway, *Design History: A Students' Handbook* (Taylor & Francis, 1987/ 2006).
- Dennis P. Doordan, *Design History: An Anthology* (MIT Press, 1995).
- ELIËNS T.M., *Kunst, nijverheid, kunstnijverheid. Nederlandse nijverheidstentoonstellingen in de negentiende eeuw*, Zutphen, 1990. [BIB.N.062328]
- Bridget Elliot and Janice Helland, eds, *Women artists and the decorative arts 1880-1935: the gender of ornament*, Aldershot, 2002.
- Charlotte Fiell, en Peter Fiell, *The Story of Design* (Carlton, 2013).
- Kjetil Fallan, *Design history : understanding theory and method*, Oxford, Berg, 2010.
- Paul Greenhalgh et al, *Art nouveau, la Révolution décorative*, Paris, 2013.
- Marjan Groot, 'Crossing the borderlines and moving the boundaries. 'High' arts and crafts, cross-culturalism, folk art and gender', *Journal of Design History*, 19: 2, 2006, 121-136.
- Kyriaki Hadjiafxendi and Patricia Zakreski, *Crafting the Woman Professional in the Long Nineteenth Century: Artistry and Industry in Britain*, 2013.
- Malcolm Haslam, *Marks and Monograms. The Decorative Arts. 1880-1960*, London, 1995.
- Janice Helland & Alena Buis, eds, *Craft, Community and the Material Culture of Place and Politics, 19th-20th Century*, 2014.
- Frank Huyghens & Mienke Simon Thomas, eds. *Design Derby België-Nederland 1815-2015* Rotterdam: Museum Boijmans Van Beuningen, 2015.
- JACOBSON D., *Chinoiserie*, Londen, 1993. [L70.]
- Claire JONES, *Sculptors and Design Reform in France, 1848 to 1895. Sculpture and the Decorative Arts*, 2014.
- Stéphane LAURENT, *Les arts appliqués en France. Genèse d'un enseignement*, Paris, Edition du C.T.H.S., 1999.
- Claire Leblanc et al., *Art et Industrie. Les arts décoratifs en Belgique au XIXe siècle*. Akten van het colloquium, Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 23-24.10.2003.
- Grace Lees-Maffei en Rebecca Houze, *The design history reader*, Oxford, Berg, 2010.
- Catherine McDermott, *Design: The Key Concepts* (Taylor & Francis, 2007).
- Lut Pil, 'The Story of De Stijl. From Mondrian to Van Doesburg', in *The Low Countries. Arts and Society in Flanders and the Netherlands*, 20, 2012, pp. 306-308.
- Lut Pil, 'Maar is het kunst? Over de grensvervaging tussen design en kunst', in Dirk Pauwels e.a., *Dat is design*, publicatie naar aanleiding van het OOF-project 'Dat is design', e-book, 2012, pp. 879-892.
- Lut Pil, 'Form Follows Material', in Lut Pil en Ignaas Verpoest (eds), *Xtra Strong/Light - Composites*, Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2006, pp. 42-55.
- Lut Pil, 'Grensvervaging tussen kunst en design', in *Kwintessens. Vlaams Tijdschrift voor vormgeving*, 4, 2003, p. 14-19.
- Lut Pil, 'Designers en bedrijven: een strategisch tweespan', in *Kwintessens. Vlaams Tijdschrift voor vormgeving*, 3, 2003, p. 38-41.
- Daniela Nicolosa Prina, 'Design in Belgium before Art Nouveau: Art, Industry and the Reform of Artistic Education in the Second Half of the Nineteenth Century', *Journal of Design History*, 23: 42010, 329-350.
- David S. Raizman, *History of Modern Design* (Pearson Prentice Hall, 2011).
- ROTHIER P., *Klassiekers van het moderne design*, Nevele, 1990. [L70]

- Rémy SAISSSELIN, *Le Bourgeois et le bibelot*, Paris, Albin Michel, 1990.
- Richard SENNETT, *The Craftsman*, Penguin Books Limited, 2009.
- STRÖHLE R., *Faszination Art deco*, München, 1993. [L70]
- THORNTON P., *Form and decoration. Innovation in the decorative arts 1470-1870*, Londen, 1998. [L70]
- Van Gelder, Hilde (2003). Vederlichte materialen, ijzersterke design. *Karakter: tijdschrift van wetenschap*, 1 (3), 3-6.
- WOODHAM J., *Twentieth-century design*, Oxford, 1997. [L70]

III. TEXTIEL EN MODE

- Black, J. A., M. Garland, and F. Kennett. *A History of Fashion*. Orbis, 1980.
- Corens, R. *Mode, Modehandelaars, Modezorgen, Of: Op Zoek Naar De geschiedenis van de Mode der Laatste 200 Jaren*. Heemkundige Kring, 1960.
- Cosgrave, B. *The Complete History of Costume and Fashion: From Ancient Egypt to the Present Day*. Checkmark Books, 2000.
- Cunnington, C. W., and P. Cunnington. *The History of Underclothes*. Dover, 1951.
- Fabre, M. *Geschiedenis van de Mode*. Scheltema en Holkema, 1967.
- Holsbeeke, N., and L. Schoot. *Van Corset tot Hotpants: De Geschiedenis van de Mode*. SLO, 1995.
- Laver, J. *Het Costuum: Een Geschiedenis van de Mode: Deel III: van de Tudors tot Lodewijk XIII*. Van Ditmar, 1951.
- Laver, J., A. De La Haye, and A. Tucker. *Costume and Fashion: A Concise History*. Thames & Hudson, 2012.
- Laver, J., and C. Probert. *Costume and Fashion: A Concise History*. Oxford University Press, 1983.
- Leclère, R., and M. Bots. *Geschiedenis Van Het Kostuum: De Mode door de Eeuwen Heen*. Daphne, 1955.
- Leventon, M. *What People Wore When: A Complete Illustrated History of Costume from Ancient Times to the Nineteenth Century for Every Level of Society*. St. Martin's Press, 2008.
- *Mal En Mooi in De Mode. De Geschiedenis Van Onze Kleding*. Van Dishoeck, 1969.
- Nunn, J. *Fashion in Costume, 1200-2000*. New Amsterdam Books, 2000.
- Peacock, J. *20th-Century Fashion: The Complete Sourcebook*. Thames and Hudson, 1993.
- Racinet, A., and P. Vance. *Illustrated History of European Costume: Period Styles and Accessories*. Collins & Brown, 2000.
- van Beurden, L. *Over Mode en Mensen: Tien Eeuwen Kostuumgeschiedenis*. SUN, 2004.
- van Hoof, K., M. Huijzer, and A. van der Veen. *De Geschiedenis van de Mode*. Noordhoff Uitgevers, 2013.
- Watson, L. *Twentieth Century Fashion*. Firefly Books, 2004.
- Yarwood, D. *European Costume: 4000 Years of Fashion*. Larousse, 1975.
- *L'art de la soie. Prelle. 1752-2002. Des ateliers Lyonnais aux palais Parisiens* (tent. Cat.), Parijs, 2002. [L70]
- BOWER H., *Textile at Temple Newsam. The Roger Warner Collection*, Leeds, 2000 [L70]
- BROWNE C., *Silk designs of the eighteenth century from the Victoria and Albert Museum, London*, Londen, 1996. [L70]
- CLABBURN P., *The National Trust book of furnishing textiles*, Londen, 1988.
- DE GRAAF A.J., STAM J.S.N. (eds.), *Interieurtextiel*, Amsterdam, 1994.
- DE GRAAF A.J., STAM J.S.N. (eds.), *Meubelstoffering*, Amsterdam, 1994.
- HARDOUIN-FUGIER E., BERTHOD B., CHAVENT-FUSARO M., *Les étoffes. Dictionnaire historique*, Parijs, 1994.
- *IJdel stof. Interieurtextiel in West-Europa van 1600 tot 1900* (tent. cat.), Antwerpen, 2001. [L70]